

Sodankylän laaja hyvinvointi- kertomus

2022–2025

Sisällys

Johdanto	3	Keskeisiä havaintoja sodankyläläisten hyvinvoinnista	24
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Sodankylässä	5	<ul style="list-style-type: none">• Väestö• Saamenkielinen väestö• Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi• Nuorten hyvinvointi• Työikäisten hyvinvointi• Ikäihmisten hyvinvointi	25 27 28 30 32 33
<ul style="list-style-type: none">• Hyvinvointityön johtamisen rakenteet• Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelu ja hyödyntäminen• Hyvinvointityön strategiset mittarit• Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi	6 7 8 11	Yhteenveto sodankyläläisten hyvinvoinnista	34
Tilannekuva hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä	14	<ul style="list-style-type: none">• Negatiivinen kehitys• Positiivinen kehitys• Hyvinvointikertomuksesta tunnistetut painopisteet	35 36 37
<ul style="list-style-type: none">• Asuminen ja asuinympäristö• Ehkäisevä päihdetyö• Elinvoima• Kotoutumisen edistäminen• Kulttuurihyvinvointi• Liikunta• Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja osallisuus• Yhdistystoiminta• Arjen turvallisuus	15 16 17 18 19 20 21 22 23	Liitteet	38
		<ul style="list-style-type: none">• Liite 1. Indikaattoritietoa• Liite 2. Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi• Liite 3. Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmät ja -suunnitelmat	39 40 48

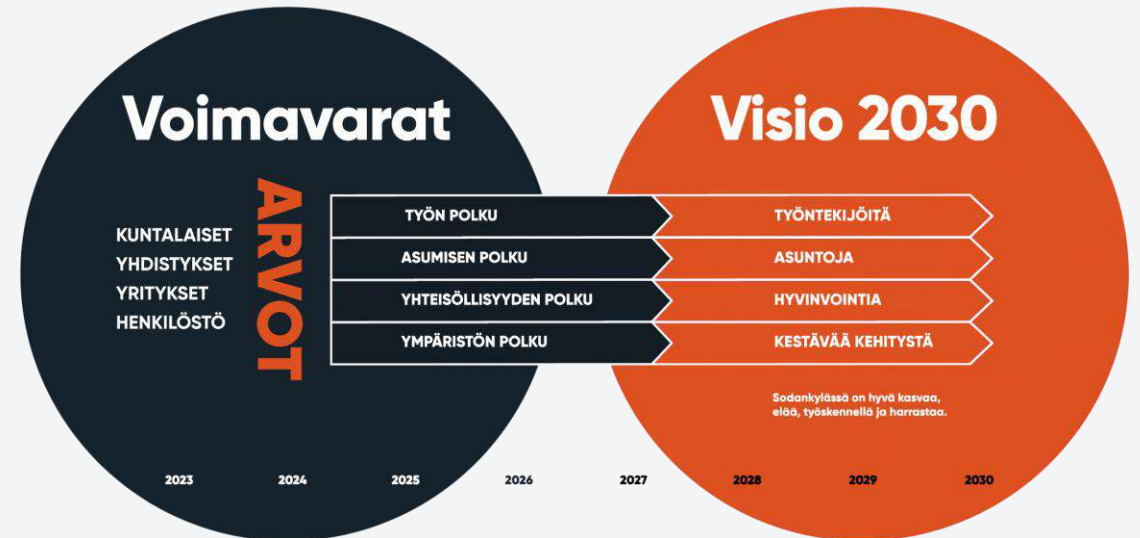
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan lakisääteinen tehtävä, jonka tavoitteena on lisätä väestön hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä kaventaa näihin liittyviä eroja eri väestöryhmien välillä. Sodankylässä hyvinvointityötä tehdään laajasti kunnan eri sektoreilla ja yhteistyössä Lapin hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Hyvinvointikertomus 2022–2025 kokoaa ajankohtaisen tiedon sodankyläläisten hyvinvoinnin tilasta ja toimii perustana seuraavan valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmalle. Hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 on myös yksi kuntastrategiaa toteuttava ja tarkentava kehittämisohjelma.

Vahvuuksina voidaan nähdä, että kuntalaiset kokevat Sodankylän turvalliseksi asuinpaikaksi, työllisyystilanne on hyvä ja pienituloisuus vähäistä. Osallisuutta tuetaan monin tavoin ja hyvinvointityön rakenteet alkavat vakiintua. Samalla esiin nousee huolenaiheita, kuten lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haasteet, kaatumisiin ja tapaturmiin liittyvät hoitojaksot sekä poikien fyysinen toimintakyky. Väestön ikääntyminen ja heikkenevä huoltosuhde korostavat ennaltaehkäisevän työn merkitystä entisestään.

Hyvinvointikertomuksen pohjalta tunnistetut painopisteet – mielen hyvinvointi, ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat, arjen turvallisuus, ehkäisevä päihdetyö sekä yhteistyörakenteiden vahvistaminen – ohjaavat Sodankylän kunnan hyvinvointityötä tulevilla valtuustokaudella. Painopisteet tukevat toisiaan ja muodostavat kokonaisuuden, joka vahvistaa asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta.

Painopisteet kytkeytyvät myös kunnan strategian neljään polkuun – työn, asumisen, yhteisöllisyyden ja ympäristön polkuun – ja tukevat strategian tavoitetta: Sodankylässä on hyvä kasvaa, elää, työkennellä ja harrastaa.

Hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman valmistelu ja hyödyntäminen

Hyvinvointikertomus 2022–25 kuvaa Sodankylän hyvinvoinnin nykytilannetta viimeistään syksyllä 2025 saatavilla olevan tilastotiedon ja kokemustiedon pohjalta. Vertailua tehdään Lapin hyvinvointialueen ja koko maan keskiarvojen sekä vertailukuntien (Kittilä, Sotkamo, Nurmes) välillä.

Tietopohjana kertomuksessa käytetään mm. Sotkanet-, TEAviisari- ja MOVE-tilastoja, poliisin tilastoja sekä hyvinvointikyselyä ja kokemustietoa kunnan toimijoilta. Sodankylässä kouluterveyskyselyyn vastasi 91 % 4.–5. luokan ja 79 % 8.–9. luokan oppilaista sekä 79 % lukion 1.–2. vuosikurssin ja 38 % ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista.

Keväällä 2025 toteutettuun hyvinvointikyselyyn vastasi 186 sodankyläläistä. Vastaajista suurin osa oli 20–64-vuotiaita naisia. Kysely toteutettiin sähköisesti ja sitä markkinoitiin kunnan ja järjestöjen kautta. Tulevaisuudessa kyselyä voisi viedä laajemmin esimerkiksi ikäihmisten yksiköihin ja työpajalle sekä paperisena versiona.

Hyvinvointikertomuksen kokoamisesta vastasi hyvinvointikoordinaattori. Kertomus käsitellään toimitelmissä syksyllä 2025, ja se julkaistaan kunnan verkkosivuilla sekä

sosiaalisessa mediassa.

Hyvinvointisuunnitelmassa 2026–2029 linjataan tulevan valtuustokauden hyvinvointityön painopisteet, tavoitteet ja toimenpiteet.

Vuoden 2025 aikana HYTETU-työryhmä kokoontui neljästi ja hyvinvointifoorumi kahdesti. Foorumissa laadittiin tavoitteita ja toimenpiteitä hyvinvointisuunnitelmaan. Suunnitelmaa käsitellään syksyllä 2025 myös järjestöjen kanssa, maahanmuuttajien kanssa Järjestökeskus Kitisen kielikahvilassa, neuvoistoissa, eläkeläisten ja ikäihmisten tilaisuuksissa.

Hyvinvointisuunnitelma valmistuu vuoden vaihteessa 2026. Se tulee sisältämään ehkäisevän päihdetyön suunnitelman ja ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma valmistui syksyllä 2024. Ennen toimitelinkäsittelyä suunnitelma toimitetaan lausunnoille Lapin hyvinvointialueelle, kunnan neuvostoille ja nuorisovaltuustolle. Saamelaiskäräjien kanssa käydään saamelaiskäräjälain mukaiset 9§:n neuvottelut. Lisäksi suunnitelma avataan kommentoitavaksi otakantaa.fi-palvelussa.

Hyvinvointityön strategiset mittarit

HYTE-kerroin

- Eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa
- kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan
- koostuu toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista (15kpl) ja tuloksia kuvaavista tulosindikaattoreista (6kpl)
- indikaattorien soveltuvuus arvioidaan määräajoin, eivätkä ne tule olemaan aina samoja
- vuonna 2025 Sodankylä sai 152 672€ HYTE-kertoimen mukaista valtionosuuden lisäosaa.

	2022	2023	2024	Arvio 2025
HYTE-kerroin	61	66	61	60
HYTE-kerroin (€)	140 877	150 360	152 672	158 048

Hyvinvointi-indikaattori 2023

- koonti-indikaattori, joka koostuu kolmesta osa-alueesta. Jokaisella osa-alueella on omat määrittävät indikaattorit.

Having (elintaso)

- Veronalaiset tulot, /1000as
- Toimeentulotukea saaneissa kotitalouksissa asuvat henkilöt, % asukkaista
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- Sairastavuus-indeksi, ikävakioitu
- Ahtaasti asuvat %
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä

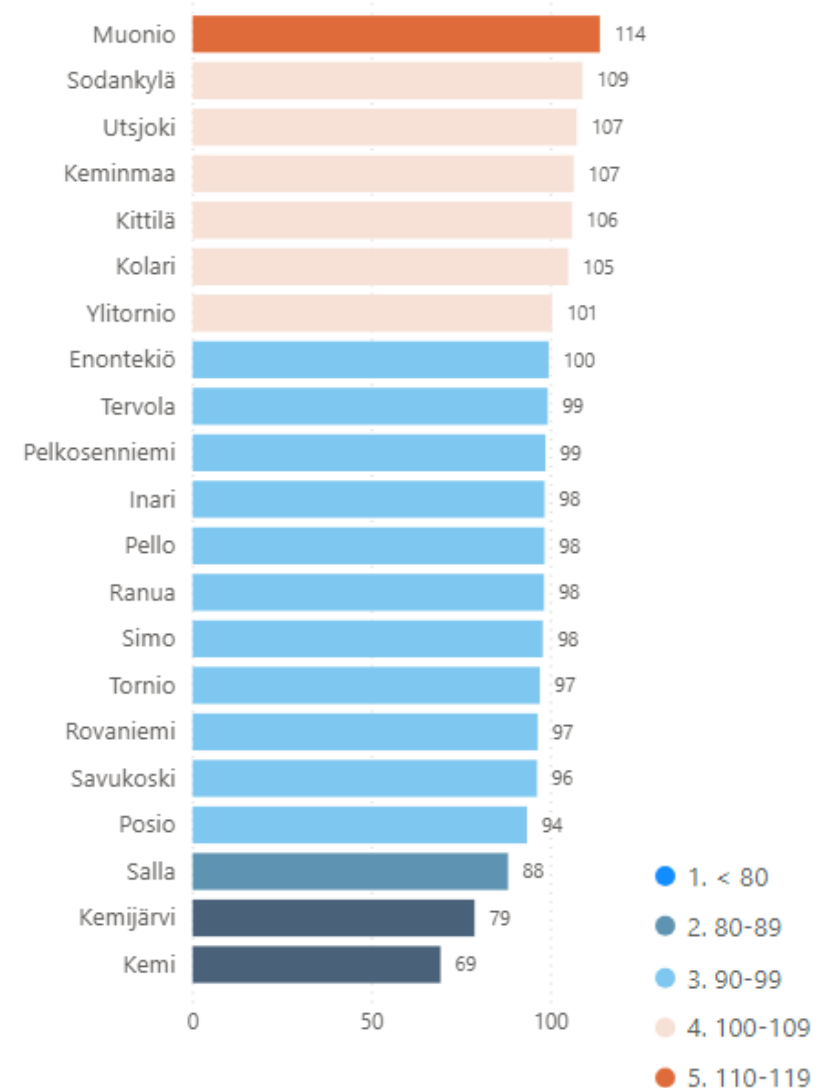
Loving (yhteisyyssuhteet):

- Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä / 1 000 asukasta
- Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, psykiatria / 1000 18 vuotta täyttänyttä
- Poliisiin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / as
- Yhden hengen asuntokuntien osuus kaikista asuntokunnista

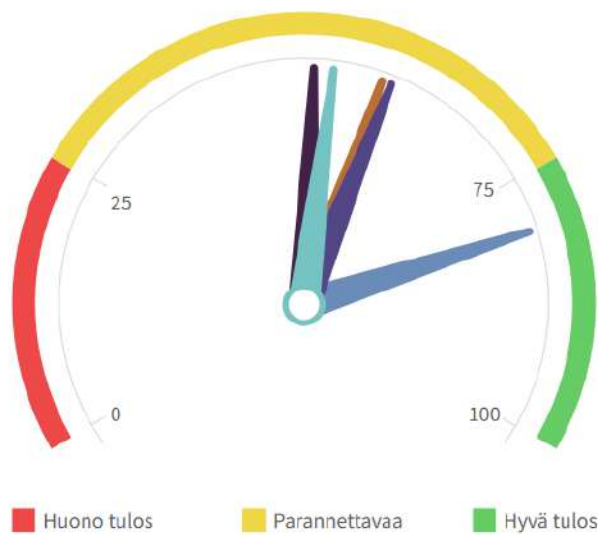
Being (itsensä toteuttaminen):

- Äänestysaktiivisuus
- Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta
- Kirjastolainauksen kokonaismäärä

- kuvaa *tuoreinta käytettävissä olevaa* tietoa hyödyntäen läpileikkausta kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta.
- keskiarvo saa arvon 100 ja keskivertoa huonommat tulokset alle 100 ja keskivertoa paremmat tulokset suuremman arvoon kuin 100.
- Lapin kunnista, Sodankylä saa toiseksi parhaimman arvon.

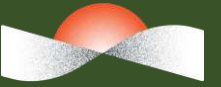

Kaikki sektorit : Sodankylä 2025

- Kuntajohto
- Perusopetus
- Lukiokoulutus
- Ammatillinen koulutus
- Liikunta
- Hyvinvointialueet
- Kulttuuri

Aineisto päivitetty 24.10.2025

Tea-viisari

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kerää kyselyjen avulla tietoja kunnan eri toimialojen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä (TEA). Kunnille tiedonkeruut antavat tietoa kunnan tilanteesta suhteessa koko maahan tai vastaaviin kuntiin.

TEAviisarit näyttävät kunnan terveyden edistämistyön suunnan. TEAviisareilla mitataan kuntajohdon, perusopetuksen, lukiokoulutuksen, liikunnan ja kulttuurin terveyden edistämisen aktiivisuutta. Sodankylän kokonaistulos (59) asettuu koko maan keskiarvon (72) alapuolelle. Kuntajohdon osalta Sodankylä saa hyvän tuloksen, muut osaa-alueet asettuvat parannettava osioon.

Pisteet	Sodankylä	Sotkamo	Kittilä	Nurmes	Koko maa
Kaikki sektorit	59	76	61	66	72
Kuntajohto	80	88	57	52	85
Perusopetus	58	72	57	59	64
Lukiokoulutus	51	81	57	..	69
Ammatillinen koulutus	66
Liikunta	59	62	50	82	69
Hyvinvointialueet	59
Kulttuuri	53	82	92	70	77

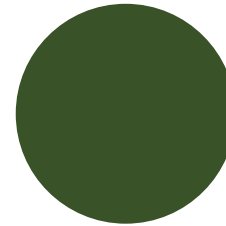
Hyvinvointisuunnitelman 2022–2025 tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

[hyvinvointikertomus2022–2025.pdf](#)

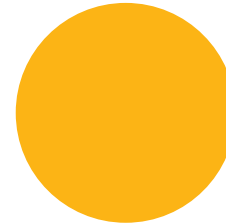
Arviointia tehdään laajan hyvinvointikertomuksen 2022–2025 painopistealueiden mukaisesti:

1. Turvallinen arki ja hyvinvointia edistävä ympäristö
2. Hyvinvointierojen kaventaminen ja yhdenvertaisuus
3. Osallisuus ja vaikuttaminen
4. Hyvinvointityön rakenteet

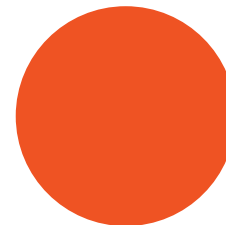
Toteuman seuranta on arvoitu "liikennevaloilla" yhteenvetona kustakin tavoitteesta. **Sanallinen arviointi toimenpiteistä löytyy liitteen 2. taulukoista.**

Toimenpiteet toteutuneet

Osa toimenpiteistä toteutunut

Ei aloitettuja toimenpiteitä

1. Turvallinen arki ja hyvinvointia edistävä ympäristö

1. Varhainen puuttuminen ja toimintatavat kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyyn
2. Vanhemmuuden tukeminen monitoimijaisesti
3. Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen
4. Kaatumisten, koti- ja vapaa-ajan tapaturmien sekä vammojen ja myrkytysten ennaltaehkäisy
5. Maankäytön suunnittelu sekä yhteisölliset ja esteettömät asumisratkaisut ikäihmisille
6. Liikenneturvallisuuden parantaminen
7. Päihteiden käytön vähentäminen

2. Hyvinvointierojen kaventaminen ja yhdenvertaisuus

1. Tuetaan elämänhallinnan vahvistumista– elämänkaari toimintamallin mukaisesti
2. Yhdenvertaisuus palvelujen saavutettavuudessa
3. Digitaaliset palvelut
4. Saamenkielen ja kulttuurinmukaiset palvelut
5. Maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen

3. Osallisuus ja vaikuttaminen

1. Osallisuutta edistävät keinot juurtuvat osaksi arkea
2. Osallistava budjetointi
3. Kuntalaisten osallisuutta vahvistavat kohtaamispaikat ja osallisuutta edistävät toimintatavat

4. Hyvinvointityön rakenteet

1. Kunnassa on rakenteet kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen
2. Yhteistyö ja edunvalvonta kunnan ja hyvinvointialueen rajapinnalla
3. Kuntalaiset ja päättäjät saavat tietoa kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta
4. EVA – vaikutusten ennakkoarviointi kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavissa päätöksissä

Asuminen ja asuinympäristö

63.2%

sodankyläläisistä asuu
enintään 2km päässä
päivittäistavarakaupasta
(Lapin hyvinvointialue 72%).

Sodankylässä on 4109 asutokuntaa. Asutokunnista n. 45 % on yhden hengen asutokuntia. Kotonaan asuvia 75 vuotta täyttäneitä on Sodankylässä 93 % vastaavan ikäisestä väestöstä, mikä on sama kuin koko maan keskiarvo. Yksin asuu 75 vuotta täyttäneistä sodankyläläisistä hieman harvempi (44,9 %) kuin koko maassa ja Lapissa (45,3 %) keskimäärin. Kaikista asutokunnista 7,2 % asuu ahtaasti, mikä on hieman alhaisempi kuin koko maassa (7,6 %). Lapin hyvinvointialueella osuus on 6,9 %. Lapsiasutokunnista ahtaasti asuu 31,2 % (28,7 % koko maa ja 29,6 % Lapin HVA).

Sodankylässä on viime vuosina ollut asutopulaa. Kunta on reagoinut tilanteeseen käynnistämällä useita hankkeita kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen rakentamiseksi. Ensimmäiset uudet asunnot valmistuivat kesäkuussa 2025 Metsävainion alueelle. Nämä asunnot kuuluvat kunnan konserniyhtiö Asentopuulaaki Oy:n hallinnoimiin kohteisiin. Metsävainion alueella on lisäksi käynnissä kunnan oma pientalohanke, joka tukee alueen monipuolista asutotarjontaa. Keskusta-alueen lisäksi asuntoja rakennetaan parhaillaan Luostolle.

Sodankylään on laadittu Kylälaakson ikääntyneiden tarpeet huomioiva maankäytön yleissuunnitelma, jossa havainnollistetaan ikäystävällisen asumisen sijoittuminen ja yhteydet Sodankylän kuntakeskuksen liikenne-, virkistys- ja palveluverkkoon sekä laaditaan pitkän tähtäimen vaiheittainen suunnitelma alueen toteuttamiseksi. Koko prosessin aikana on osallistettu paljon ikäihmisiä ja heidän omaisiaan. Kesäkuun 2025 alussa valmistuivat ensimmäiset ikäihmisille suunnatut Kylälaakson rivitalot.

Sodankylä kuuluu Suomen ympäristökeskuksen koordinoimaan Hiilineutraalit kunnat -verkostoon. Hinku-kunnat ovat sitoutuneet vähentämään kasvihuonekaasujaan 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Hinku-verkostoon kuuluu Suomessa lähes 100 kuntaa ja viisi Hinku-maakuntaa. Sodankylän kunnassa valmistuu ilmastosuunnitelma vuoden 2025 aikana.

Ehkäisevä päihdetyö

Ehkäisevä päihdetyö kuuluu kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin. Sen perustana on laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015). Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihteiden käytön aiheuttamia haittoja päihteiden käyttäjille, heidän läheisilleen ja yhteiskunnalle vahvistamalla suojaavia tekijöitä ja vähentämällä riskitekijöitä, vähentämällä haittoja, lisäämällä ymmärrystä päihdeilmioista sekä edistämällä päihteitä käyttävien oikeuksia.

Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu alkoholiin, huumausaineisiin, tupakkaan ja muihin päihtymiseen käytettyihin aineisiin. Rahapeli riippuvuus ja muut toiminnalliset riippuvuudet kuuluvat myös työn piiriin.

Sodankylän lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää ehkäisevän päihdetyön tavoitteita ja toimenpiteitä. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma sisältyy kunnan valtuustokausittaiseen hyvinvointisuunnitelmaan.

Ehkäisevä päihdetyö on osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Kunnan HYTETU-työryhmä sekä hyvinvointifoorumi käsittelevät myös ehkäisevään päihdetyöhön liittyviä asioita. Lasten ja nuorten osalta ehkäisevän päihdetyön teemoja käsitellään mm. Koulun ja lukion hyvinvointiryhmissä. Monialaista ehkäisevää päihdetyötä toimeenpanevaa työryhmää ei ole erikseen nimetty. EPT-yhdyshenkilönä toimii hyvinvointikoordinaattori.

Sodankylässä on käytössä NOKKO puuttumisen malli, jolla peruskouluikäisiä nuoria voidaan tukea sähkösavukkeiden, nikotiinipussien tai muiden nikotiinituotteiden käytön lopettamisessa.

Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan vaikuttamalla:

- päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin
- päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin
- päihteiden käyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin.

Sodankylän kunnassa on aloittanut Pakka-työryhmä vuonna 2024. Pakka-toimintamalli on paikallisten alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyyn kehitetty suomalainen ehkäisevän päihdetyön tutkittu menetelmä. Pakka-tarjontaryhmässä ovat mukana paikalliset elintarviketoimijat ja viranomaiset kuten poliisi ja Lapin aluehallintovirasto. Koollekutsujana toimii Sodankylän kunta. Ryhmän tarkoituksena on jakaa ajankohtaista tietoa päihteistä, tupakka- ja nikotiinituotteista ja rahapelaamisesta sekä lisää tietoisuutta eri toimijoiden tehtävistä sekä keinoista, joilla ehkäistään haitallista alkoholin käyttöä ja rahapelaamista sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä. Työryhmässä sovitaan yhdessä toimintatavoista, joilla myynnin vastuullisuudesta huolehditaan paikkakunnalla. Keinoja voivat olla esimerkiksi erilaiset valvontainterventiot, kampanjat ja koulutukset yritysten henkilökunnalle.

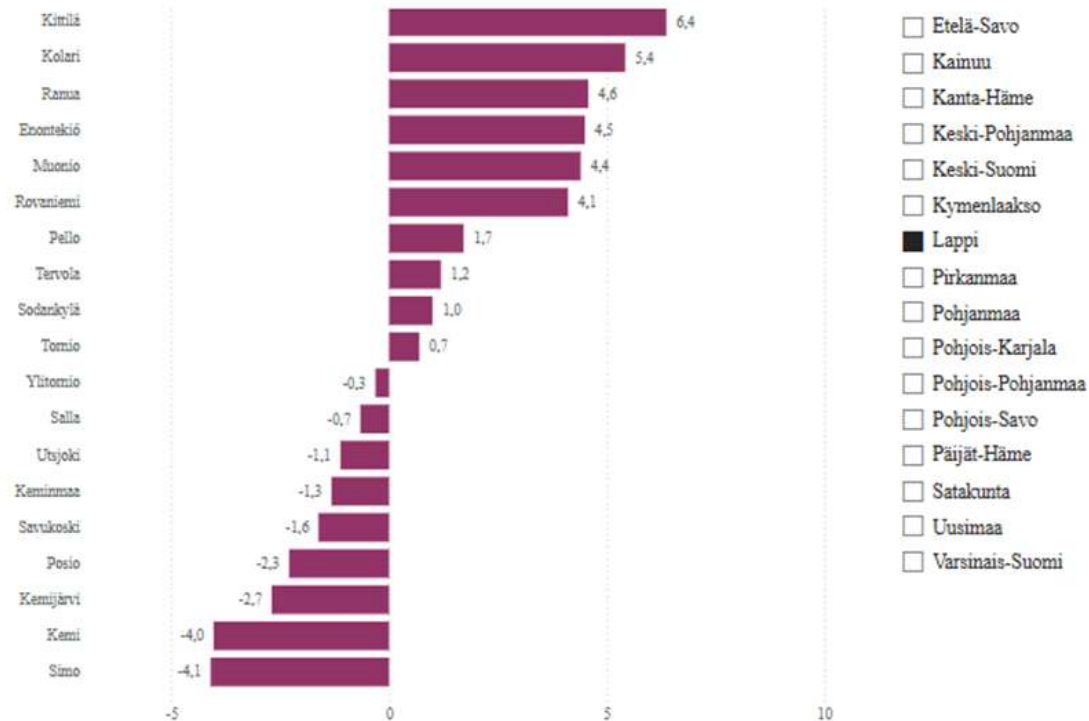
Syksyllä 2025 ehkäisevää päihdetyötä ja PAKKA –toimintaa tullaan kehittämään yhdessä hyvinvointialueen ja Itäisen alueen kuntien kanssa.

Elinvoimaindikaattori

Elinvoimaindikaattori kertoo mihin suuntaan kunta on menossa. Voit tarkastella yksittäisen kunnan elinvoimaa suhteessa naapurikuntiin tai muihin kuntaryhmiin. Elinvoima on laskettu muun muassa väestö-, työpaikkojen ja koulutustason muutoksesta.

Positiivinen arvo viestii hyvästä elinvoiman suunnasta, negatiivinen huonommasta.

Elinvoima

Kunnan elinvoimaindikaattori kuvaa kunnan elinvoiman muutosta kahden viimeisen tilastoista saatavan ajankohdan välisenä aikana. Jos indikaattori saa positiivia arvoja se on kunnassa kehittynyt paremmin kuin koko maassa keskimäärin. Jos indikaattori saa negatiivia arvoja se on kunnassa kehittynyt huonommin. Indikaattorissa yhdistyy kunnan elinvoiman kannalta keskeisistä ulottuvuuksista: väestömuutos, työpaikkamuutos, verotulojen muutos, taloudellisen huoltosuhteen muutos ja koulutustason muutos. Sodankylä saa arvon 1 ja asettuu Lapin kuntien joukossa keskikastiin.

Sodankylässä aloittaneita yrityksiä oli vuonna 2024 58 kpl ja lopettaneita oli 54 kpl. Sodankylä yrityskanta oli 762 yritystä 12/2024, 2024 yrityksiä perustettiin hieman enemmän kuin lopetettiin. Pidemmällä aikavälillä yrityskanta on kehittynyt jatkuvasti positiivisesti, vuonna 2019 yrityskanta oli 679 yritystä ja vuoden 2024 lopussa yrityksiä oli 762.

Työllisyystilanne on parantunut viime vuosina. Eniten työpaikkoja on auki tilastollisesti alkuvuodesta tammi-helmikuusta ja vähiten marraskuussa. Työnhakijoiden määrä on pienentynyt viime vuosina, mutta suhteellisesti työpaikkoja on vähemmän haussa työnhakijoiden suhteen kuin aikaisemmin. Työttömyysprosentti on pysytellyt Lapin mittakaavassa alhaisena. Huhtikuussa 2025 työttömyysprosentti oli 6,9 %.

Kotoutumisen edistäminen

Uusi kotoutumislaki (681/2023) astui voimaan 1.1.2025 alkaen. Kunnille siirtyi kokonaisvastuu kotoutumisen edistämisestä.

Uudistuksen tavoitteena on työllisyyden, kielitaidon ja osallisuuden vahvistaminen sekä tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja väestöryhmien välisen vuorovaikutuksen edistäminen.

Kunnassa asuville maahanmuuttajille on tarjolla kunnan peruspalvelut kuten varhaiskasvatus- ja koulutuspalvelut, työ- ja elinkeinopalvelut, asumis- ja vapaa-ajan palvelut sekä Lapin hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystyöpalvelut.

Kunnan alkuvaiheen kotoutumispalveluja ovat:

- Palvelutarpeen ja osaamisen arviointi
- Edellisen pohjalta tarvittaessa laadittava kotoutumissuunnitelma
- Monikielinen yhteiskuntaorientaatio
- Kotoutumiskoulutus (sis. kielitaidon päättöttestaus)
- Muu koulutus ja ohjaus työllistymisen tueksi

Pohjois- ja Itä-Lapin työllisyysalue vastaa työttömien työnhakijoiden palvelutarpeen arvioinnista ja kunta työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien arvioinnista (esim. henkilöt, jotka saavat kotihoidon tukea tai toimeentulotukea muutoin kuin tilapäisesti, alaikäiset sekä pakolaistaustaiset). Arvioinnin jälkeen asiakkaalle laaditaan tarvittaessa kotoutumissuunnitelma ja ohjataan kotoutumiskoulutukseen ja yhteiskuntaorientaatioon. Kaikki maahanmuuttajat ovat oikeutettuja saamaan ohjausta ja neuvontaa Suomessa asumisesta ja kunnan peruspalveluista.

Sodankylässä Revontuli-opisto tarjoaa suomen kielen kursseja ja Järjestökeskus Kitisellä toimii viikoittainen suomen kielen kielikahvila.

Kulttuurihyvinvointi

Kulttuuritoimintalaki (166/2019) edistää taiteen saavutettavuutta, yhdenvertaisuutta ja hyvinvointia. **Kirjastolaki (1492/2016)** takaa avoimet ja maksuttomat palvelut lukemisen, oppimisen ja yhteisöllisyyden tueksi

Kulttuurille on tutkitusti merkittäviä vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin; se tukee terveyttä, mielen hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja vähentää sosiaali- ja terveystalouden tarvetta.

Sodankylässä järjestetään kymmeniä tapahtumia vuosittain, myös palvelukeskuksissa ja kouluissa. Kulttuurikasvatussuunnitelma KOPS on kunnanvaltuuston hyväksymä suunnitelma kaikille lapsille ja nuorille. Yhteistyö 2024–23 Lastenkulttuurikeskus Kattilan kanssa laajensi toimintaa myös nuorisotyöhön ja perhekeskuksiin.

Kulttuuriin liittyviä hankkeita:

- Kuusikko soi ry: **musiikkihyvinvointia sivukylille (2024–2025)**. Hankkeessa pilotoitiin matalan kynnyksen musiikkiin painottuvien kulttuuripalveluiden tuottamista Sodankylän sivukyliin.
- **Kotiseutuarkiston tarveselvitys** -hanke käynnissä.
- **Kitisenrannan kulttuuritalo** suunnitteilla, valmis arviolta 2028.

53

pistettä
Kulttuurin
edistämiseksi
-suudeessa
(TEA-viisari)
(Lappi 73).

Sompion kirjasto on Sodankylän, Savukosken ja Pelkosenniemen yhteinen seutukirjasto. Vuonna 2024 kirjastossa kävi 2187 lainaajaa ja tehtiin 87 211 lainausta. Omatoimikirjasto ja koulukirjasto avattiin vuonna 2024. Kirjastoauto tavoittaa laajasti kunnan asukkaat. Kirjasto järjestää myös paljon muuta toimintaa mm. kirjakahviloita, kirjavinkkauksia, digiopetusta ja lukulemmikki-toimintaa. Sodankylän kirjastosta voi lainata myös lautapelejä, kävelysauvoja, jumppakuminauhoja, kahvakuulia, liukulumikenkiä ja lumikenkiä. Vuonna 2025 käynnistyi lukutaitohanke: "On aika sytyttää kiehiset" (2025–2026): Lukutaitofoorumi lukevan elämäntavan ja lukutaidon edistäjänä Sompiossa.

Revontuli-opisto on Enontekiön, Kittilän ja Sodankylän yhteinen kansalaisopisto, jonka tavoitteena on tukea elinikäistä oppimista ja hyvinvointia. Lukuvuonna 2024–2025 eri ikäisiä opiskelijoita oli 1880. Kursseja järjestettiin 178 (33 sivukylissä).

Liikunta

59

pistettä

liikunnan
edistämiseksi-
suudessa
(TEA-viisari)
(Lappi 73).

Kunnat vastaavat liikunnan edellytysten luomisesta paikallisesti. Niiden tehtäviin kuuluu liikuntapalvelujen järjestäminen eri kohderyhmille, seuratoiminnan tukeminen sekä liikuntapaikkojen rakentaminen ja ylläpito. Toiminta vaatii yhteistyötä eri toimialojen ja alueiden välillä, asukkaiden kuulemista sekä liikunta-aktiivisuuden arviointia osana terveyden edistämistä (Liikuntalaki 390/2015).

Liikunta tukee terveen painon ylläpitoa, mielen hyvinvointia ja unta. Se parantaa arjen jaksamista ja elämänlaatua. Liikkumattomuus heikentää toimintakykyä ja aiheuttaa kansansairauksia, joista koituu merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle.

Lapin hyvinvointialueen hankkeessa on kehitetty elintapaohjauksen yhteistyötä kuntien ja terveydenhuollon välillä. Tuloksena on syntynyt yhdyspintamalli, Lapin elintapaohjauspolku ja seurantamittarit.

Sodankylässä:

- Liikuntaneuvontaa saa vuosittain noin 20 asiakasta.
- Kunnassa on monipuoliset sisä- ja ulkoliikuntapaikat.
- Liikuntapaikkoja on 39,71 / 1000 asukasta (eniten Sallassa 71,64, vähiten Kemissä 6,80)
- Liikuntapinta-alaa 90,71 m² / asukas (Ylitornio 109,66, Kemi 7,28).
- 71,6 % hyvinvointikyselyn vastaajista kokee asuinympäristön kannustavan liikkumiseen.
- Kevyen liikenteen väyliä on 4,1 m / asukas, mikä saa täydet pisteet TEA-viisarin arvioinnissa.
- 44,7 % hyvinvointikyselyn vastaajista pitää kevyen liikenteen väyliä hyväkuntoisina, mutta lähes 40 % on eri mieltä.

Kunta: Sodankylä

	Liikkumattomuus	Palkallaanolo
Kokonaiskustannukset ⓘ	2 487 000 €	2 804 000 €
Suorat kustannukset ⓘ	1 321 000 €	935 000 €
Epäsuorat kustannukset ⓘ	1 167 000 €	1 870 000 €

Liikkumattomuuden ja paikallaanolon aiheuttamat kansansairauksien kustannukset Sodankylässä nykytilan perusteella: 76 % liikkuu liian vähän ja 83 % on liikaa paikallaan. [Liikkumattomuuden ja paikallaanolon kustannuslaskuri - UKK-instituutti](#)

Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja osallisuus

57,5 %

äänestysaktiivisuus
kuntavaaleissa
2025 (Lappi
54,1 %)

Kuntalaisten osallistumista tuetaan Sodankylässä monin eri tavoin, kuten osallistuvan budjetoinnin, johtoryhmän kyselytuntien, kyselyiden, asukastilaisuuksien ja palautekanavien avulla sekä vaikuttamistoimielinten kautta.

Sodankylässä toimii aktiivisesti kolme vaikuttamistoimielintä; nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Vaikuttamistoimielimet ovat edustamansa väestöryhmän vaikuttamis- ja kuulemiskanavia.

Opinnäytetyönä toteutetun osallisuuskyselyn (kevät 2025, N=71) mukaan kuntalaiset arvostavat olemassa olevia osallistumismuotoja. Suosituimmat osallistumismuodot kyselyn perusteella olivat verkkokyselyt (n=59), palautelaatikot (n=41), keskustelutilaisuudet (n=37) ja osallistuva budjetointi (n=36). Kehittämiskohteina kyselyssä korostettiin avoimuuden, oikeudenmukaisuuden ja vaikuttavuuden lisäämistä. Viestinnän osalta toivottiin ajantasaista tiedottamista ja monikanavaista viestintää.

Osallistumis- ja vaikuttamiskanavista eniten käytettiin sosiaalisen median kanavia, sähköisiä osallistumiskanavia ja paikallislehtiä. 65 vuotta täyttäneet käyttivät nuorempia harvemmin sosiaalisen median kanavia ja sähköisiä osallistumiskanavia. Tässä ikäryhmässä oli myös enemmän hajontaa mahdollisuudessa käyttää arjessa internetiä.

Tasa-arvolain (609/1988) mukaan kunnan tulee edistää tasa-arvoa kaikessa toiminnassa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti. Tämä merkitsee sellaisten toimintatapojen luomista ja vakiinnuttamista, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa sekä estetään sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä. Palvelujen saatavuudessa ja tarjonnassa tulee edistää tasa-arvoa systemaattisesti.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan yhdenvertaisuuslain (1325/2014) mukaisesti sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi.

Kunnille kuuluvat lakisääteisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuus velvoitteiden mukaisesti seuraavat suunnitelmat:

- 1. Työnantajan eli tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen henkilöstöpolitiikan suunnitelma. Sodankylän henkilöstö- ja koulutussuunnitelma 2025 sisältää yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen henkilöstöpolitiikan periaatteet.
- 2. Koulutuksen järjestäjän eli oppilaitoskohtaiset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmat
- 3. Kunnan toiminnan, päätöksenteon ja palvelujen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koskeva ns. toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Tämä suunnitelma valmistuu vuoden 2025 aikana. Työtä koordinoidaan hallintopalveluissa.

Sodankylässä tehtiin esteettömyyskartoituksia loppukevästä 2024 kunnan kiinteistöihin sekä Jäämerentielle. Lisäksi Luostolla on tehty esteettömyyskartoitusta. Kartoitusten, asukaskyselyn ja kunnan henkilökunnan työpajan perusteella kunnassa laadittiin esteettömyyssuunnitelma syksyllä 2024. Kehityskohteet suunnitelmassa liittyvät kunnan suhtautumiseen esteettömyyteen, osallistamiseen ja prosessien läpinäkyvyyteen, opasteisiin ja valaistukseen sekä liikenneväyliin.

Yhdistystoiminta

Yhdistykset ja seurat ovat tärkeässä asemassa kuntalaisten hyvinvoinnin edistämisessä ja tukemisessa. Ne tarjoavat monipuolista harrastus- ja vapaa-ajantoimintaa sekä lukuisia tapahtumia ja tilaisuuksia eri-ikäisille sodankyläläisille, tarjoavat vertaistukea ja neuvontaa sekä luovat mahdollisuuksia merkitykselliseen tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Sodankylässä toimii n. 250 järjestöä, joista aktiivisia on noin 100. Kunta tekee yhteistyötä monien seurojen ja järjestöjen kanssa. Sodankylän kunta tukee yhdistysten toimintaa erilaisin avustuksin kuten jakaen kulttuuri-, liikunta- ja nuorisoavustuksia, hyvinvoinnin kohdeavustusta, kyläavustuksia ja tapahtuma-avustuksia. Kunta tarjoaa myös tiloja yhdistysten käyttöön, alle 18-vuotiaiden sodankyläläisten käyttöön varatut tilat ovat ilmaisia, sekä järjestää seura-iltoja, kulttuurikahveja, kyläiltoja ja järjestöiltoja.

Järjestökeskus Kitinen on Sodankylässä toimiva yhdistys, joka kokoaa kattonsa alle 51 jäsenjärjestöä. Se mahdollistaa kokoontumistilat ja muut toimintaedellytykset yhdistyksille, tukee järjestöjen välistä yhteistyötä sekä yhteistyön mahdollisuuksia muiden toimijoiden kanssa.

Järjestökeskus järjestää koulutuksia ja edustaa järjestöjä niin paikallisissa kuin maakunnallisissa verkostoissa. Järjestökeskus kehittää kuntalaisille erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia yksinäisyyden ja syrjäytymisen vähentämiseksi sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäämiseksi

Kohtaamiset Järjestökeskuksella vuonna 2024:

- 626 erillistä varausta, 5096 kohtaamista
- Vertaistukiryhmät kokoontuivat 165 kertaa ja niissä oli 1276 kohtaamista
- Järjestökeskus mahdollisti toiminnallaan noin 8 000 kohtaamista

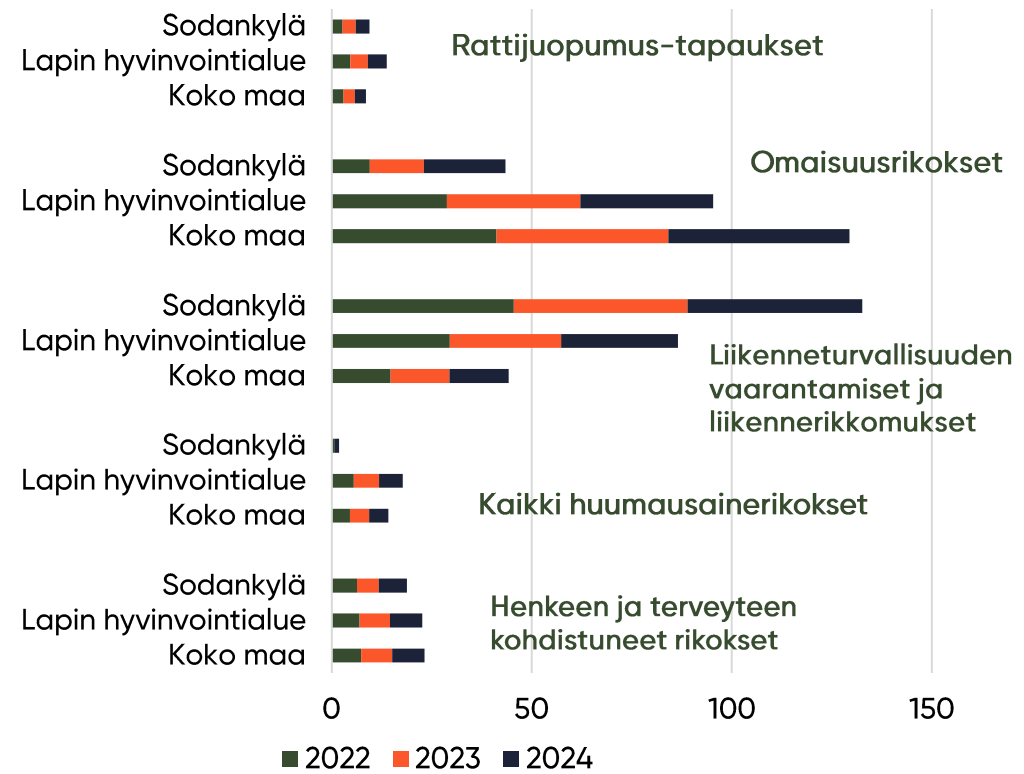

Arjen turvallisuus

Arjen turvallisuuden edistäminen on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Arjen turvallisuuteen liittyy mm. liikenneturvallisuus, kotien ja elinympäristöjen turvallisuus, väkivallan ja rikosten ehkäisy sekä päihteiden käytön ehkäisy ja mielenterveyden tukeminen. Lisäksi yhteisöllisyys ja varautuminen häiriötilanteisiin tukevat ihmisten kokemaa turvaa arjessa.

Kunnan hyvinvointikyselyyn vastanneista (N=186) n.89 oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä, että Sodankylä on hyvä paikka elää. N.94 % oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä, että Sodankylä on turvallinen asuinpaikka ja 61,2 % vastaajista oli puolestaan samaa tai jokseenkin samaa mieltä, että kunnan liikenneturvallisuus on hyvällä tasolla. Eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä tästä oli 27,2 %.

Sodankylässä tapahtuu selvästi vähemmän huumausainerikoksia ja omaisuusrikoksia verrattuna koko maan tai Lapin hyvinvointialueen keskiarvoon. Omaisuusrikosten määrä on ollut kuitenkin kasvussa vuodesta 2022 (9,5 / 1000 asukasta) vuoteen 2024 (20,4). Liikenneturvallisuuden vaarantamisia ja liikennerikkomuksia puolestaan tapahtuu keskimääräistä enemmän. Tähän syinä voivat olla esimerkiksi pitkät etäisyydet, harva valvonta, vaativat sääolosuhteet sekä matkailuliikenne.

Poliisin tietoon tulleet rikokset / 1 000 asukasta

Sodankylässä toimii liikenneturvallisuustyöryhmä, jossa on jäseniä kuntien eri hallintokunnista, HVA:lta, poliisilta, pelastuslaitokselta, Liikenneturvasta ja ELY-keskuksesta. Työryhmä kokoontuu n. 2 kertaa vuodessa.

Sodankylän väestö

Sodankylän asukasluku oli vuoden 2024 lopussa 8127. Väestöennusteen mukaan Sodankylässä on vuonna 2030 asukkaita 7773.

Ulkomaankansalaisia oli 2,6 % väestöstä (2024). Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea äidinkielenä puhuvia on Sodankylässä 27,2/1000 asukasta (2024). Vuonna 2021 osuus oli 17,1.

Vuonna 2024 syntyi 49 lasta.

Sodankylän huoltosuhde on 75 (2024, vuonna 2021 72,8).

Gini-kerrointa käytetään tuloerojen mittarina. Mitä suurempi kerroin, sitä epätasaisempi tulonjako on. Sodankylän gini-kerroin on 21,7 ja se alhaisempi kuin Lapin HVA:lla (24,2) ja koko maassa (27,9). Myös kunnan pienituloisuusaste (10,5) ja lasten pienituloisuusaste (6,9) ovat Sodankylässä alhaisempia kuin Lapin HVA:lla ja koko maassa. Pienituloisuusaste tarkoittaa niiden henkilöiden osuutta väestöstä, joiden tulot jäävät alle pienituloisuusrajan, ja lasten pienituloisuusaste kuvaa, kuinka suuri osa lapsista elää pienituloisissa kotitalouksissa.

0-17 -vuotiaiden
kuntalaisten osuus

15,7 %

Lapin HVA 17,2 %

65 vuotta
täyttäneiden
kuntalaisten
osuus

30,3 %

Lapin HVA 27,7 %

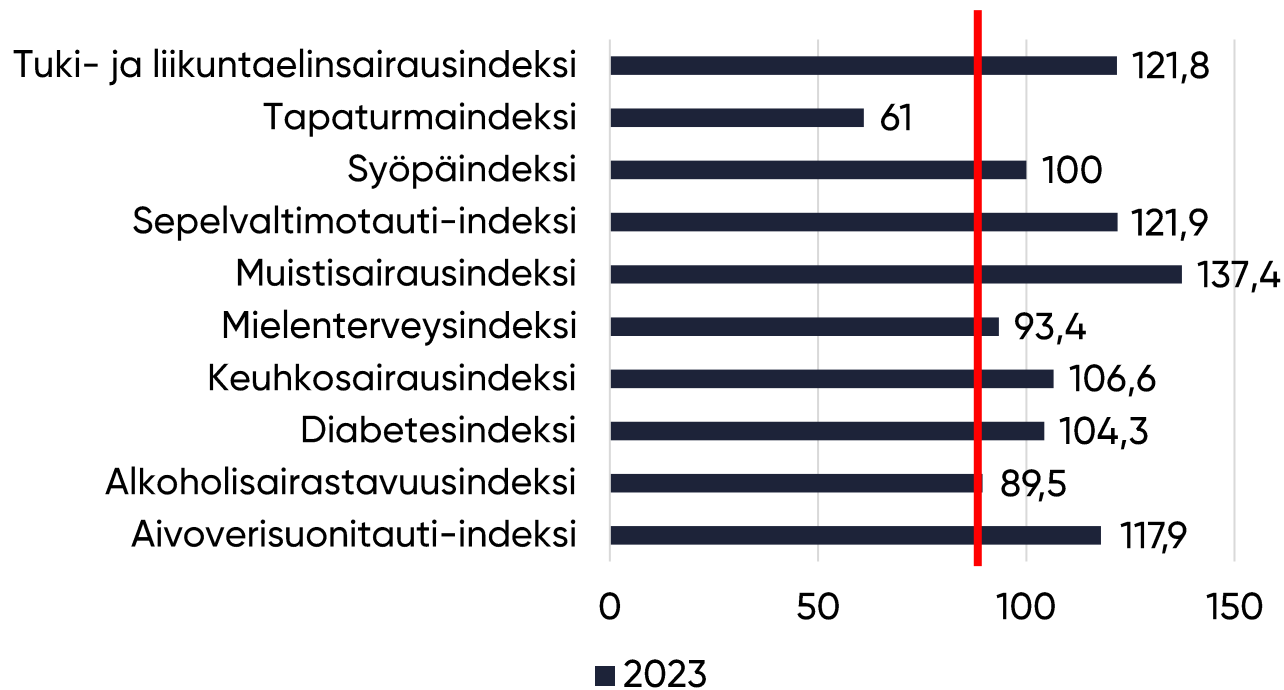
Sodankylän väestöennuste 2030.

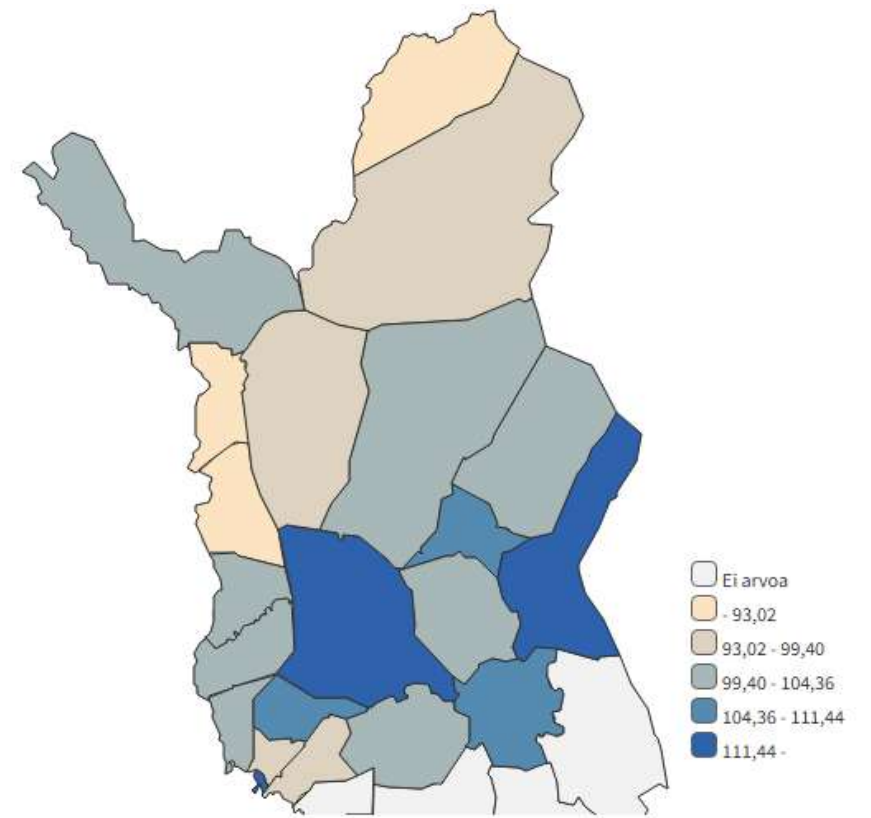

Sairastavuus

Sairastavuusindeksi (ikävakioitu, 2023) ilmaisee alueen väestön sairastavuutta suhteessa koko maan tasoon. Se koostuu 10 erillisestä sairausryhmittäisestä osaindeksistä, jotka kuvaavat kyseisten sairauksien yleisyyttä alueen väestössä. Iävakioitu indeksi kuvaa sitä osaa alueiden välisistä eroista, joka ei johdu ikärakenteiden erilaisuudesta.

Sairastavuusindeksin osaindeksit, ikävakioitu.

Sairastavuusindeksi Lapin kunnissa, 2023

Sodankylässä **sairastavuus** (102,7) on maan keskiarvon luokkaa (100). Lapin hyvinvointialueella sairastavuusindeksin keskiarvo on 108,6, alhaisin se on Muoniossa (83,7) ja korkein Kemissä (132,0). Sodankylässä yksittäisistä sairastavuusindeksin osaindekseistä maan keskiarvon ylittää selkeästi aivoverisuonitauti-, muistisairaus- ja sepelvaltimotauti-indeksit sekä tuki- ja liikuntaelinsairausindeksi.

Saamenkielinen väestö

Sodankylän pohjoisosa, eli Lapin paliskunnan alue, kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen.

Kunnilla ja hyvinvointialueilla ei ole käytössään luotettavaa tilastotietoa saamenkielisen väestön hyvinvoinnista, koska Digi- ja väestötietoviraston äidinkieli-tiedot ovat puutteellisia eikä etnistä alkuperää voida rekisteröidä. Tämä vaikeuttaa palveluiden suunnittelua ja kohdentamista. Kokemusperäinen tiedonkeruu on osoittautunut käyttökelpoiseksi keinoksi täydentää tätä puutetta ja tarjoaa kunnille ja hyvinvointialueille mahdollisuuden ymmärtää paremmin saamenkielisen väestön tarpeita.

Keskeiset hyvinvoinnin huolet ja voimavarat:

- Lapin hyvinvointialueen saamenkielisen väestön kokemusperäisen tiedonkeruun pilotissa nousi esiin useita kehittämiskohteita: lasten ja nuorten liikunnan ja unen riittävyys, nuorten paine epävarmasta tulevaisuudesta, nuorten palveluiden puute, ikääntyneiden vähäinen liikkuminen ja haasteet sähköisten palveluiden kanssa sekä perinteisten elinkeinojen heikentyneet toimintaedellytykset. Toisaalta voimavaroina korostuivat luontoyhteys, saamen kielten käyttö, kulttuuritapahtumat, yhteisöllisyys ja mahdollisuus saada palveluita omalla äidinkielellä. Näiden huomioiminen voi tukea kuntien kulttuurisesti sensitiivistä palvelusuunnittelua.

Toimenpidesuosituksia kunnille

- Kunnat voivat edistää saamenkielisen väestön hyvinvointia lisäämällä kulttuuritietoisuutta, tukemalla saamenkielisiä vapaa-ajan mahdollisuuksia ja kohtaamispaikkoja sekä kehittämällä saavutettavia, kieli- ja kulttuurisensitiivisiä palveluita. Lisäksi kokemusperäisen tiedonkeruun hyödyntäminen osana kuntien hyvinvointityötä voi parantaa tiedon laatua ja vahvistaa osallisuutta.

Lähde: [Lapin hyvinvointialueen hyvinvointi- ja turvallisuuskertomus](#)

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi

Lisää lapsiperheiden hyvinvoinnista [lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa](#)

Elämänlaatu ja osallisuus:

Suurin osa lapsista on tyytyväisiä elämäänsä (4.-5.lk 88 % ja 8.-9.lk 65 %) ja harvempi kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (8.-9.lk 20%, 2023 31%). Harvemmalla 8.-9. luokan oppilaalla on keskusteluvaikeuksien vanhempien kanssa (6,3 %, 2023 9,6 %) ja 60 % luottaa saavansa apua kun sitä tarvitsee.

Joka kolmas 8.-9. luokkalainen kertoo olevansa väsynyt tai uupunut päivittäin. Osuus on laskenut edellisestä mittauksesta, jolloin yli puolet vastaajista kertoi näin. Joka kolmas 8.-9. luokkalainen kertoo myös, että perheen taloudellinen tilanne on kohtalainen tai huonompi.

Elintavat:

25 % lapsista on ylipainoisia. Useampi 8.-9. luokan ja 4.-5. luokan oppilas syö aamiaisen joka arkiamu (8.-9.lk 62 % 2023, 55 % ja 4.-5.lk 81 % 2023 63 %). Koululounaan syö 8.-9. luokan oppilaista 66 % (2023, 67 %), tytöistä 53 % ja pojista 77 %. Energiajuomia juo harvempi (7 %) 8.-9. luokan oppilaista kuin edellisessä mittauksessa (2023 16 %).

Vähintään tunnin päivässä liikkuu reilu 40 % 4.-5. luokan ja joka kolmas 8.-9. luokan oppilaista. Pojista useampi liikkuu vähintään tunnin päivässä. 4.-5. luokan oppilailla ero ei ole suuri. 8.-9. luokan pojista 36% ja tytöistä 22 % liikkuu vähintään tunnin päivässä.

Arkisin vähintään 8 tuntia nukkuu 67 % 8.-9. luokan oppilaista (2023 64 %). 4.-5. luokkalaisista 88 % kokee nukkuvansa tarpeeksi (2023 87 %).

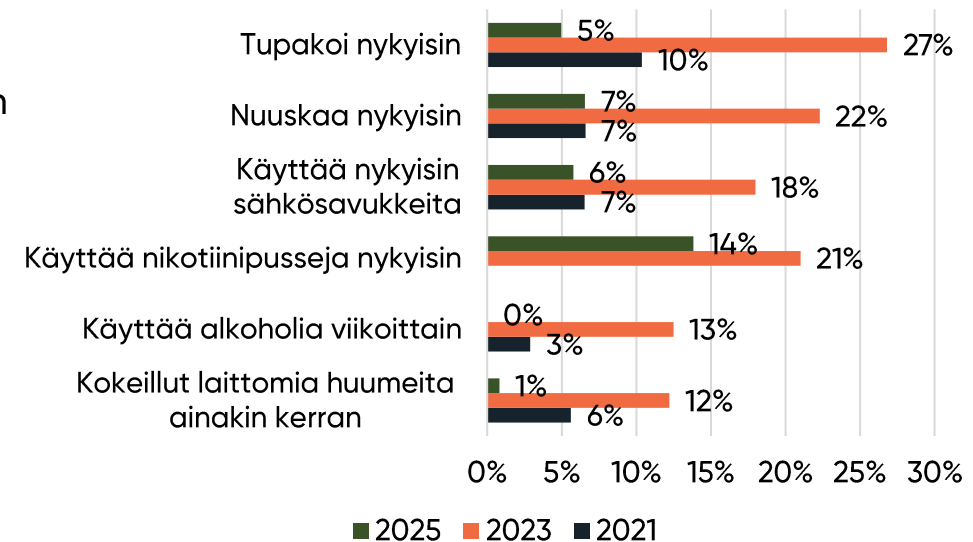
Edelliseen mittaukseen verrattuna 8. ja 9. luokan oppilaiden päihteiden käyttö on vähentynyt sekä Sodankylässä että valtakunnallisesti. Sodankylässä vuosi 2023 näyttäytykin piikkinä päihteiden käytön tilastoissa. Sukupuolten välillä ei ole eroa vuoden 2025 tuloksissa. Eniten päihteistä käytetään nikotiinipusseja (8.-9.lk 14 %). Harva pelaa rahapelejä viikoittain (4 %).

25 % peruskoululaisista kertoo yrittäneensä viettää vähemmän aikaa netissä siinä onnistumatta (2023 35 %). Tytöistä useampi, reilu joka kolmas, ja pojista n. 15 %.

Sodankylässä lapsiperheitä on 30,5 % perheistä (koko maa 37,5 %) ja lapsiperheistä yhden vanhemman perheitä on 22,3 % (koko maa 23,9 %).

Huoli: Move-mittausten perusteella 46 % 8. luokan pojista ja 64 % 5. luokan pojista on heikko fyysinen toimintakyky.

Positiivista: 67 % 8.-9. luokkalaisista ei käytä alkoholia

Mielen hyvinvointi:

Joka kolmas 8.-9. luokkalainen tyttö kertoo kokevansa kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta (2023 44 %). Pojista näin kertoo 11 % (2023 9 %). Sosiaalista ahdistuneisuutta kokee yli puolet (51 %) 8.-9. luokan tytöistä ja 23 % pojista. Yli puolet tytöistä (54 %) kertoo myös olleensa huolissaan mielialastaan viimeisen 12kk aikana, pojista (21 %).

Turvallisuus:

Useampi 8.-9. luokkalainen kokee koulusaamista (15 %, 2023 10 %). Syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla kokee reilu joka kolmas (37 %). Tapaturmat koulussa ja koulumatkoilla ovat vähentyneet valtakunnallisella tasolle, lukuun ottamatta 4.-5. luokkalaisia tyttöjä (51 %, 2023 36 %). Lasten ja nuorten koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvien hoitajaksojen määrä on Sodankylässä selvästi koko maan ja Lapin HVA:n keskiarvoa korkeampi.

Harvempi peruskoululainen kokee vanhempien taholta henkisestä tai fyysisestä väkivaltaa (8.-9.lk 8 %, 2023 19 %). Seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua on kokenut 22 % 8.-9. Luokan oppilaista, tytöistä 33 % (2023, 43 %). Nuoremmista, 4.-5. luokan oppilaista, seksuaalista kommentointia ja ehdottelua on kokenut 7 % (2023, 13 %).

Koulunkäynti:

Kouluinnostusta kokee 44 % 4.-5. luokan ja 16 % 8.-9. luokan oppilaista. 8.-9. luokan oppilaista joka kolmas kertoo kokevansa koulu-uupumusta. Tyttöillä kokemukset ovat vähentyneet (28 %, 2023 36 %) ja pojilla yleistyneet (25 %, 2023 16 %). Vajaa puolet peruskoululaisista kokee, että heillä on mahdollisuus keskustella koulun aikuisen kanssa mieltä painavista asioista.

Harrastaminen ja vapaa-aika:

83 % peruskoululaisista harrastaa jotain vähintään kerran viikossa. Noin 20 % kertoo harrastavansa taidetta ja kulttuuria ohjatusti viikoittain ja 68 % liikuntaa ohjatusti viikoittain. Itsensä yksinäiseksi kokee 13 % 8.-9. luokan oppilaista (2023 17 %), tytöistä useampi (21 %) poikiin verrattuna (5 %). 4.-5. luokan oppilaista kaikilla on vähintään yksi ystävä.

someturva

Vuonna 2024 Sodankylän kunta otti käyttöön lasten ja nuorten Someturva-palvelun, jonka kautta lapsi saa matalalla kynnyksellä apua, jos häntä kiusataan, häiritään tai uhkaillaan sosiaalisessa mediassa tai pelialustoilla

**HARRASTAMISEN
SUOMEN MALLI**

Harrastamisen Suomen malli on toimintamalli, jonka tavoitteena on tehdä jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdolliseksi mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä.

Nuorten hyvinvointi

Sodankyläläisistä 6,3 % oli 16–24-vuotiaita vuonna 2024.

Väestöennusteen perusteella vuonna 2030 heitä on 7,6 %.

Elämänlaatu ja osallisuus:

Lukion ja ammatillisen oppilaitoksen 1.–2. vuosikurssin opiskelijoista noin joka kolmas **kokee terveytensä keskinkertaiseksi tai huonoksi** ja noin 70 % on **tyytyväinen elämäänsä** tällä hetkellä. **Väsyneeksi ja uupuneeksi** päivittäin kokee 42 % lukion 1.–2. vuosikurssin opiskelijoista (2023 51 %). Useampi lukiolainen kertoo, että voi **keskustella vanhempien kanssa** usein tai melko usein (77 %, 2023 65 %).

Sodankylässä **syрjäytymisriksissä** olevia (12,8 %) ja **nuorisotyöttömiä** 18–24 –vuotiaita (6,7 %) on valtakunnallisesti verrattuna vähemmän. Vuosina 2021–2024 osuudet ovat pysyneet samalla tasolla.

Mielen hyvinvointi:

Lukion 1.–2. vuosikurssin opiskelijoista 38 % (2023 43 %) kertoo kokevansa **sosiaalista ahdistuneisuutta** ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista melkein puolet (47 %, 2023 21 %). Toisen asteen opiskelijoista n. 20 % kertoo kokevansa **kohtalaista ja vaikeaa ahdistuneisuutta**. Huolissaan mielialastaan on ollut 40% lukion (2023 38 %) ja 48 % ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista (2023 17 %).

Elintavat:

Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista useampi (45 %, 2023 33 %) ja lukion opiskelijoista harvempi (56 %, 2023 83 %) syö **aamiaisen joka arkiamu**. Harvempi toisen asteen opiskelijoista **syö koululounaan** päivittäin (lukio 38 %, 2023 77 %).

Energiajuomia juo 13 % lukion 1.–2. vuosikurssin opiskelijoista, mikä on hiukan enemmän kuin valtakunnallisesti (9 %).

Vähintään tunnin päivässä liikkuu 25 % lukion (2023 23 %) ja 15 % ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista (2023 30 %).

Alle puolet lukion 1.–2. vuosikurssin opiskelijoista **nukkuu arkisin vähintään 8 tuntia** (42 %, 2023 60 %). Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista 58 % (2023 72 %).

Lukiolaisista (65%, 2023 51 %) ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista (39 %, 2023 28 %) useampi kertoo, **ettei käytä alkoholia**. Muiden päihteiden osalta lukiolaisten osalta ei ole tietoja saatavilla. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista **nikotiinipusseja käyttää** 29 % (2023 11 %).

Sodankylässä toimii Itä-Lapin ankkuritiimi. Sen toiminnan painopisteessä ovat syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, jotka oireilevat esim. rikoksilla, päihteillä tai on syntynyt huoli nuoren radikalisoitumisesta. Toimijoina ovat poliisin lisäksi sosiaalipalvelut, nuorisotyö ja terveydenhuolto.

Walkers Sodankylä on Sodankylän kunnan ja seurakunnan yhteinen liikkuva nuorisotila. Wautolla nuorisotyötä viedään sinne missä nuoret ovat. Wauto liikkuu kirkonkylällä, järvikylien suunnalla ja Vuotsossa. Lisäksi nuoret voivat ehdottaa toimintailtoina mihin Wautoa toivovat. Pääkohderyhmänä toiminnassa ovat 11-18-vuotiaat nuoret.

Koulunkäynti:

Harvempi lukion (21 %, 2023 34%), mutta useampi ammatillisen oppilaitoksen (30 %, 2023 21 %) 1.-2. vuosikurssin opiskelija kertoo kokeneensa **kouluinnostusta**. **Koulu-uupumusta** kertoo kokevansa 21 % lukion opiskelijoista.

Turvallisuus:

Syrjintää koulussa tai vapaa-ajalla on kokenut 15 % lukion (2023 17 %) ja 25 % ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoista (2023 19 %).

Rikoksista syyllisiksi epäiltyjen 18-20 -vuotiaiden määrä on Sodankylässä noussut vuosien 2021-2024 aikana ja on korkeampi kuin Lapin HVA:lla ja koko maassa keskimäärin. Myös **kodin ulkopuolelle sijoitettujen 18-24 -vuotiaiden osuus** on Sodankylässä (3,8 %) korkeampi kuin Lapin HVA:lla (0,7 %) ja koko maassa (0,6 %) keskimäärin.

Seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua on kokenut harvempi lukion (15 %, 2023 31 %) ja hieman useampi ammatillisen oppilaitoksen opiskelija (19 %, 2023 15 %).

Työikäisten hyvinvointi

Sodankyläläisistä 16–64-vuotiaita oli vuonna 2024 56 %. Väestöennusteen perusteella vuonna 2030 heitä on 54,7 %.

Työkyky:

Toiminta- ja työkykyiseksi itsensä koki 83 % hyvinvointikyselyyn vastanneista 18–64 -vuotiasta (n=128). Yleisin syy työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymiseen ovat mielenterveyden sairaudet. Sodankylässä mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavia on hieman yli 3% (2024). Tämä on samaa luokkaa kuin koko maassa ja Lapin HVA:lla. Toiseksi yleisin syy työkyvyttömyyseläkkeelle ovat tuki- ja liikuntaelinsairaudet.

Mielen hyvinvointi:

Hyvinvointikyselyyn vastanneista 87,5 % kertoi olevansa tyytyväisiä elämäänsä ja 78,1 % koki toiveikkautta tulevaisuuden suhteen. Itsensä alakuloiseksi ja apeaksi koki 22,7 %.

18–64 vuotiaille sodankyläläisille viisi merkityksellisintä mielen hyvinvointia edistävää tekijää olivat perheen tuki, turvallinen koti, sosiaalinen tuki, ystävät ja mielekäs vapaa-aika. Mielen hyvinvointia eniten heikentänyttä tekijää olivat terveysongelmat tai sairaus, huoli läheisestä, huoli maailmantilanteesta tai ilmastonmuutoksesta, taloudelliset haasteet sekä tunne siitä, että en pysty vaikuttamaan omaa elämäni koskeviin asioihin.

Hyvinvointikyselyyn vastanneista yksinäisyyttä kertoi melko usein tai usein kokevansa n. 15 %. Terve Suomi –tutkimuksen mukaan 17,7 % kokee yksinäisyyttä Lapin HVA:lla ja koko maassa 15,2 %.

Elintavat:

N. 66 % hyvinvointikyselyyn vastanneista työikäisestä saavutti terveysliikuntasuositukset. Terve Suomi –tutkimuksen mukaan Lapin HVA:lla 20–64 vuotiasta 51,4 % liikkuu terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän (koko maa 55,9 %). Kunnan hyvinvointikysely antaa

työikäisten fyysisestä aktiivisuudesta siis positiivisemmän kuvan kuin mitä Terve Suomi –tutkimuksen tulos antaisi odottaa.

Hyvinvointikyselyn mukaan kolme tärkeintä motivoivaa tekijää liikkumiseen olivat terveyden edistäminen, mielialan kohottaminen ja luonnosta nauttiminen. Kolme eniten liikunnan harrastamista estävää tai vaikeuttavaa tekijää olivat puolestaan ajan puute, väsymys ja laiskuus.

Hyvinvointikyselyyn vastanneista n. 33 % oli samaa mieltä, että syö kasvikunnan tuotteita useimmilla aterioilla päivässä. Tulos on samansuuntainen kuin Terve Suomi –tutkimuksen tulos (Lapin HVA 25,7 % syö kasviksia, hedelmiä ja marjoja useita kertoja päivässä, koko maa 30 %).

Hyvinvointikyselyssä käytettiin AUDIT-C –seulontatyökalun kolmea kysymystä. Tulosten mukaan 19 % 18–64-vuotiaista käytti alkoholia riskirajojen yli. Terve Suomi –tutkimuksessa vastaava osuus Lapin hyvinvointialueella oli 32,7 % (koko maa 27,9 %). Molemmissa tutkimuksissa miehet käyttivät alkoholia enemmän kuin naiset. Hyvinvointikyselyn miesotos oli kuitenkin pieni (n=12). Hyvinvointikyselyssä 18,8 % 18–64-vuotiaista tupakoi päivittäin. Terve Suomi –tutkimuksen mukaan Lapissa päivittäin tupakoivia on 12,9 %

Turvallisuus:

Sodankylässä kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen ja koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyvien hoitajaksojen määrät sekä vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen osuus on selvästi maan ja Lapin hva:n keskiarvoa korkeampi. Em. indikaattorit ovat vaikeasti tulkittavia, sillä ne voivat kertoa esimerkiksi heikentyneestä terveydestä ja toimintakyvystä, päihteiden tai lääkkeiden käytöstä tai kodin ja ympäristön turvallisuuteen liittyvät tekijöistä kuten valaistuksesta ja liukkaudesta.

Ikäihmisten hyvinvointi

Sodankylässä on käytössä hyvinvointilähete, jonka tavoitteena on edistää täysi-ikäisten asukkaiden hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta auttamalla löytämään tarpeidensa mukaista toimintaa. Toimintaa koordinoidaan Lapin hva:lla Vasa2-hankkeessa (1.1.2023–31.12.2025).

Sodankyläläisistä vuonna 2024 30,3 % oli 65 vuotta täyttäneitä ja 14,1 % 75 vuotta täyttäneitä. Väestöennusteen mukaan vuonna 2030 väestöstä 33,4 % on 65 vuotta täyttäneitä ja 16,5 % 75 vuotta täyttäneitä.

1,4 % 65 vuotta täyttäneistä saa täyttä kansaneläkettä (2024). Täyden kansaneläkkeen saajia ovat henkilöt, joilla on vain vähän tai ei lainkaan ansioeläkkeitä. Indikaattori osoittaa pienituloisuutta eläkeikäisessä väestössä. Koko maassa osuus on 1,6 %.

Asuminen:

93 % 75 vuotta täyttäneistä asuu kotona – tämä sama kuin valtakunnallinen keskiarvo. Yksinasuvia on 45 % 75 vuotta täyttäneistä (koko maa ja Lappi 45,3 %).

Mielen hyvinvointi:

Kunnan hyvinvointikyselyn (n=57 65v. täyttäneitä) perusteella 94,7 % 65 vuotta täyttäneistä kokee elämänsä mielekkääksi ja 73,7 % toiveikkaaksi. Alakuloa kokee 12,3 %. Yksinäisyyttä usein kokee 3,5 %, joskus yksinäisyyttä kertoo kokevansa jopa 30 %. Terve Suomi – tutkimuksen mukaan Lapin hyvinvointialueella 15,4% 65 vuotta täyttäneistä kokee yksinäisyyttä (koko maassa 9,7 %).

Tärkeimmät mielen hyvinvointia tukevaa tekijää 65 vuotta täyttäneiden mukaan ovat perheen tuki, turvallinen koti, ystävät, mielekäs vapaa-aika, hyvä fyysinen terveys. Heikentäviä tekijöitä puolestaan ovat terveysongelmat, huoli läheisestä, maailmantilanne, taloudelliset haasteet.

Elintavat:

79 % liikkuu terveystuotteen suositusten mukaisesti hyvinvointikyselyn vastausten perusteella. Lapin hyvinvointialueella 66,8 % liikkuu terveystuotteen suositusten mukaan liian vähän (Terve Suomi-tutkimus, koko maa 64,6 %). Myös ikäihmisten kohdalla hyvinvointikysely antaa fyysisestä aktiivisuudesta positiivisemmän kuvan kuin mitä Terve Suomi – tutkimuksen tulos antaisi odottaa.

Hyvinvointikyselyn mukaan 33 % syö kasviksia päivittäin. Terve Suomi – tutkimus kertoo, että Lapin HVA:lla 32,9% syö kasviksia, hedelmiä ja marjoja useita kertoja päivässä, (koko maa 39,2 %). Hyvinvointikyselyn perusteella 30 % käyttää alkoholia riskirajojen yli. Terve Suomi – tutkimuksen mukaan Lapin hyvinvointialueella 35,9 % 65 vuotta täyttäneistä käyttää alkoholia liikaa. 65 vuotta täyttäneistä miehistä jopa 57,8% käyttää alkoholia liikaa. Tupakointi (Lapin HVA 8,8%) on yleisempää kuin valtakunnallisesti (6,5 %)

Turvallisuus:

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksoja sekä koti- ja vapaa-ajan tapaturmiin liittyviä hoitajaksoja 65 vuotta täyttäneillä sodankyläläisillä on enemmän kuin Lapin hyvinvointialueella ja koko maassa keskimäärin. Myös vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidettujen 65 vuotta täyttäneiden osuus oli vuonna 2021 ja on edelleen Sodankylässä koko maan ja Lapin keskiarvoa korkeampi. Lonkkamurtumia tapahtui 0,5 % 65 vuotta täyttäneillä sodankyläläisistä (2024, alle valtakunnan keskiarvon 0,7 %).

Negatiivinen/ huolestuttava kehitys

Suurin osa sodankyläläisistä voi hyvin, ja Sodankylä kuuluu Lapin alueen kärkikuntaan strategisten hyvinvointi-indikaattorien perusteella. Esiin nousee myös huolenaiheita ja kehittämistarpeita:

Huolta herättää lasten **ylipaino** sekä **fyysisen toimintakyvyn heikkeneminen**. Erityisesti 5. ja 8. luokkalaisten poikien fyysinen toimintakyky on heikentynyt Move-mittausten perusteella. Reilu 40% 4.-5. luokkalaista **liikkuu vähintään tunnin päivässä** eli saavuttaa liikuntasuositukset, vanhemmista lapsista ja nuorista vielä harvempi. Lukiolaisista hyvin moni ja selvästi edellistä mittausta useampi **jättää sekä aamupalan että koululounaan väliin**.

Hyvinvointikyselyyn vastanneet 18 vuotta täyttäneet saavuttivat hyvin liikuntasuositukset, mutta valtakunnallisesti tiedetään, että yli puolet aikuisista ja ikäihmisistä **liikkuu liian vähän**. Sairastavuuden osalta aivoverisuonitaudit, muistisairaudet, sepelvaltimotaudit sekä tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat maan keksiarvoa yleisimpiä Sodankylässä, ja ne **liittyvät usein epäterveellisiin elintapoihin**. Näihin kuuluvat muun muassa vähäinen liikunta, huono ravitsemus, tupakointi ja liiallinen alkoholin käyttö.

Sodankylässä **kodin ulkopuolelle sijoitettujen** nuorten määrä on kasvanut. Samoin **rikoksiin syyllistyneiden** nuorten määrä. **Koulukiusaaminen** on yleistynyt 8.-9. luokkalaisten keskuudessa. **Syrjinnän kokemukset** koulussa ja vapaa-ajalla ovat yleistyneet. Kokemukset **seksuaalisesta ahdistelusta** ovat vähentyneet, mutta tytöistä silti joka kolmas on kokenut seksuaalista ehdottelua ja ahdistelua.

Kaatumiset, koti- ja vapaa-ajan tapaturmat sekä myrkytykset ovat Sodankylässä yleisiä kaikissa ikäryhmissä – ikäihmisillä, työikäisillä sekä lapsilla ja nuorilla. **Liikenneturvallisuuksessa ja omaisuusrikosten määrässä** on havaittavissa negatiivista kehitystä.

Tytöt raportoivat selvästi enemmän **ahdistuneisuutta ja mielialahuolia** kuin pojat. Osuus nuorista, jotka kokevat ahdistuneisuutta ja mielialahuolia on vähentynyt, mutta edelleen esimerkiksi 8.-9.lk tytöistä joka kolmas kokee ahdistuneisuutta. Työikäisistä **yksinäisyyttä** kertoi melko usein tai usein kokevansa n. 15%.

Nikotiinipussien käyttö on lisääntynyt, erityisesti ammatillisissa oppilaitoksissa (45%). 8.-9. luokan oppilaiden kohdalla nikotiinipussit on yleisin käytetty päihde (14%). Huolta herättää myös miesten **alkoholin käytön**.

TEA-viisarin tulosten perusteella Sodankylässä on kehittämistarpeita erityisesti liikunnan, kulttuurin, lukiokoulutuksen ja perusopetuksen terveyden edistämisen aktiivisuudessa. Edellisessä hyvinvointisuunnitelmassa EVA – vaikutusten ennakoarviointi, jäi ainoana tavoitteena punaiselle eli toteutumatta. **Väestön ikääntyminen ja heikkenevä huoltosuhde** korostavat ennaltaehkäisevän työn merkitystä entisestään.

Positiivinen kehitys

Sodankylässä havaitaan myös paljon positiivista kehitystä. Esimerkiksi kouluterveyskyselyn perusteella useimmat hyvinvoinnin osa-alueet ovat kehittyneet myönteisesti.

Suurin osa lapsista ja nuorista on **tyytyväisiä elämäänsä** ja kokee, että voi vaikuttaa siihen, millainen omasta tulevaisuudesta tulee. Myös hyvinvointikyselyyn vastanneista työkäisistä ja ikäihmisistä suurin osa kertoi olevansa **tyytyväisiä elämäänsä ja koki toiveikkautta tulevaisuuden suhteen**.

Yhä suurempi osuus nuorista **ei käytä alkoholia, tupakkaa, sähkö tupakkaa tai nuuskaa, eikä ole kokeillut huumeita**. Harvempi 8.-9. luokan oppilas **juo energiajuomia**. Useampi peruskoulun oppilas **syö aamiaisen joka arkiamu**.

Lasten ja nuorten kokema henkinen ja fyysinen **väkivalta huoltajan taholta** on vähentynyt. Lisäksi yhä useampi nuori kokee **voivansa keskustella vanhempiensa kanssa asioistaan**.

Suurin osa peruskoululaisista harrastaa jotain vähintään kerran viikossa.

Nuorisotyöttömyys on pysynyt vähäisenä, ja **syrjäytymisriskissä** olevien nuorten määrä on pieni verrattuna muihin kuntiin. **Työttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys** ovat alhaisella tasolla, ja **työllisyystilanne** on kehittynyt myönteisesti. Useiden mittareiden perusteella **pienituloisuus ja köyhyys** ovat Sodankylässä vähäisiä.

Kuntalaiset kokevat Sodankylän **turvalliseksi asuinpaikaksi**, ja harvempi asutokunnista asuu ahtaasti. **Asuntotilanne** on myös kehittymässä parempaan suuntaan.

Kuntajohdon osalta Sodankylä saa hyvän tuloksen TEA-viisarin terveyden edistämisen aktiivisuudessa. **Hyvinvointi-indikaattori** on koko maan keskiarvon yläpuolella (109 vuonna 2023).

Hyvinvointikertomuksesta tunnistetut painopisteet

Hyvinvointikertomukseen kootun tiedon perusteella voidaan todeta, että kunnan hyvinvoinnin edistämisen keskeiset kehittämiskohteet ovat vahvasti linjassa Lapin hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman painopisteiden kanssa. Tämän vuoksi on luonnollista ja tarkoituksenmukaista, että kunnan painopisteet ovat yhteneväiset. Yhteiset painopisteet tukevat myös yhteisen työn suuntaamista asukkaiden hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi. Painopisteet ovat mielen hyvinvointi, ylipainon ehkäisy ja terveyttä edistävät elintavat, arjen turvallisuus, ehkäisevä päihdetyö sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden yhteistyörakenteet

Painopisteet muodostavat myös kokonaisuuden, jossa jokainen osa-alue tukee toisiaan. Mielen hyvinvointi vahvistaa yksilön kykyä tehdä terveellisiä valintoja ja vähentää riskiä päihteiden käyttöön. Ehkäisevä päihdetyö puolestaan tukee mielen hyvinvointia ja lisää arjen turvallisuutta. Terveelliset elintavat, kuten liikunta ja ravitsemus, ehkäisevät ylipainoa ja tukevat sekä fyysistä että psyykkistä hyvinvointia. Arjen turvallisuus luo perustan hyvinvoinnille ja vähentää riskejä, jotka liittyvät päihteisiin ja mielenterveyden haasteisiin. Yhteistyörakenteet mahdollistavat eri toimijoiden yhteisen työn, joka yhdistää nämä painopisteet ja vahvistaa ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuutta.

Liite 1. Indikaattoritietoa

Hyvinvointikertomuksen indikaattoripaketti:

Hyvinvointikertomuksen indikaattoripaketissa on laajemmin tietoa hyvinvoinnin strategisista mittareista, mistä indikaattoreista ne koostuvat ja millaisia tuloksia Sodankylä saa eri indikaattoreista. Lisäksi laajemmin tilastotietoa asukkaiden hyvinvoinnista, terveydestä ja turvallisuudesta.

[Hyvinvointikertomuksen indikaattoripaketti](#)

Kunnan hyvinvointikysely kevät 2025:

Lapin kuntien HYTETU-yhdyshenkilöt ja hyvinvointialue laativat yhteisen hyvinvointitiedon kyselyn. Maaliskuussa 2025 avoinna olleeseen hyvinvointikyselyyn vastasi Sodankylässä 186 asukasta, joten se kuvaa vain kapeasti sodankyläläisten hyvinvointia. Vastaajista 65% oli 20–64 vuotiaita ja 31% 65 vuotta täyttäneitä. 86% vastaajista oli naisia. Kyselyn teettäneissä Lapin kunnissa vastausprosentti oli hyvin samansuuntainen.

Kysely oli auki sähköisenä. Kunnan tiedotuksen lisäksi kyselyä markkinointiin järjestöjen kautta ja hyvinvointikoordinaattori auttoi kyselyyn vastaamisessa eläkeläiskerhossa, kirjastossa ja kirjastoautossa. Tulevaisuudessa kyselyä voisi viedä laajemmin esimerkiksi ikäihmisten yksiköihin ja työpajalle. Paperisiin kyselyihin ei ole saatu juurikaan vastauksia, mutta senkin vaihtoehdon voisi ottaa käyttöön. Tuloksia pääsee tarkemmin tarkastelemaan täällä: [Hyvinvointikyselyn tulokset 2025](#)

Liite 2. Hyvinvointisuunnitelman 2022-2025 tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

1. Turvallinen arki ja hyvinvointia edistävä ympäristö

Tavoitteet	Vastuu	Toimenpiteet ja niiden toteutuminen	
1. Varhainen puuttuminen ja toimintatavat kiusaamisen ja syrjinnän ehkäisyyn	Sivistystoimi	<ol style="list-style-type: none">1. Yksiköissä on päivitetty turvallisuus- ja kriisitoimintaohjeet.2. Syrjinnän ja kiusaamisen ehkäisemisen toimintamalli on, mutta vaatii päivitystä.3. MiniVerso ja Verso toimintamallit ovat käytössä.	●
2. Vanhemmuuden tukeminen monitoimijaisesti	Sivistystoimi perusturva/ hvv-alue, järjestöt, srk, hankkeet	<ol style="list-style-type: none">1. Vanhempien iltakouluja ei ole järjestetty2. Itä-Lapissa aloittanut Ankkuritiimi, jonka toiminnan painopisteessä ovat syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, jotka oireilevat esim. rikoksilla, päihteillä tai on syntynyt huoli nuoren radikalisoitumisesta. Toimijoina tiimissä ovat poliisin lisäksi sosiaalipalvelut, nuorisotyö ja terveydenhuolto. Ankkuritoiminta eri poliisilaitoksilla Ankkuritoiminta3. Tunturiterapia-malli ei ole toteutunut4. Järjestöillä ja seurakunnalla on matalankynnyksen ryhmiä, kohtaamispaikkoja ja vertaistukea vanhemmille ja perheille. Esimerkiksi perhekerho ja Onnen koudut.	●
3. Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen	Perusturva/ hvv-alue, poliisi, järjestöt, sivistyspalvelut	<ol style="list-style-type: none">1. MARAK moniammatillinen toimintamalli vakavan parisuhdeväkivallan riskiarviointiin ja uhrin auttamiseen moniammatillisesti. Tuettu etävastaanotto käytössä koko Lapissa.2. ja 3. Lapin hyvinvointialue mukana avainhenkilömalli-pilottiin. Sosiaali- ja terveystieteiden työntekijöitä koulutetaan tunnistamaan, ottamaan puheeksi ja ohjaamaan avun piiriin lähisuhdeväkivaltaa kokeneita.	●
4. Kaatumisten, koti- ja vapaa-ajan tapaturmien sekä vammojen ja myrkytysten ennaltaehkäisy	Perusturva/ hvv-alue, sivistyspalvelut, poliisi, järjestöt	<ol style="list-style-type: none">1. Lapin pelastuslaitokselta turvallisuuskouluttajaa mahdollisuus pyytää puhumaan kodin turvallisuudesta eri kohderyhmille suunnattuihin tilaisuuksiin.2. Elintapaohjaus: Lapin hyvinvointialueella käynnissä hanke "Tukea jaksamiseen elintapaohjauksen keinoilla – Ravitsemuksen ja liikunnan edistämisen koordinaatio- ja yhdyspintarakenteen kehittäminen Lapissa". Hankeaika 1.3.2024–31.10.2026.	●

1. Turvallinen arki ja hyvinvointia edistävä ympäristö

5. Maan käytön suunnittelu sekä yhteisölliset ja esteettömät asumisratkaisut ikäihmisille	Kehittämispalvelut, Ikäihmisten palvelut Yhdessä ikääntyen hyvinvointia edistävä – hanke ja tekninen toimi	Maankäyttöpoliittinen ohjelma 2021–2025 valmis ja toteuttaminen aloitettu. Kylälaakson rivitalot –hankkeen suunnitelmat valmiit ja toteuttaminen aloitettu.	●
6. Liikenneturvallisuuden parantaminen	Tekninen toimi, liikenneturvallisuustyöryhmä, liikennetuva, poliisi, järjestöt	1. Liikenneonnettomuuksissa loukkaantui 13 hlö vuonna 2022 ja kuoli 0 hlöä ja. Vuonna 2023 loukkaantui 17 hlöä ja kuoli 1 hlöä. Määrät ovat saman suuntaisia kuin vuosina 2017–2021, jolloin vuosittain loukkaantui noin 16hlö ja kuoli n. 2 hlö. 2. Liikenneturvallisuus infot eri ikäryhmille liikenneturvan kanssa yhteistyössä: Ikäihminen liikenteessä –tilaisuus 31.10.2023 Liikenneturvan ja Lapin muistiyhdistyksen yhteistyönä. MLL toteutti koulujen alkaessa kampanjan ja jalkautuivat koulun läheisyyteen muistuttamaan, että koulut ovat alkaneet. Syksyllä -23 Sodankylässä toteutettiin kolme heijastinpuuta. Liikenneturvan liikenneturvallisuusinfo nuorisovaltuustolle loppuvuodesta -24. Revontuliopistolla ennakoivan ajon kurssi 65+ -vuotiaille syksyllä -25.	●
7. Päihteiden käytön vähentäminen	Perusturva/ hvv-alue, poliisi, järjestöt	1. HSS (hoito syytteen sijaan) toimintamalli käytössä. 2. Itsehoito: VASA2-hankkeessa pilotoidaan Arkeen voimaa itsehoidon ryhmätoimintamallia, jossa vahvistetaan osallistujien itsehoitotaitoja.	●

2. Hyvinvointierojen kaventaminen ja yhdenvertaisuus

Tavoitteet	Vastuu	Toimenpiteet ja niiden toteutuminen
1. Tuetaan elämänhallinnan vahvistumista- elämäntapaohjaus toimintamallin mukaisesti	Sivistyspalvelut järjestökeskus, järjestöt, hankkeet, perusturva/hvv-alue	<ol style="list-style-type: none">1. Elämäntapaohjaus toimintaverkosta ei ole perustettu.2. Järjestöpiste Sopukkaan. Alustavasti suunniteltu tilaa Sopukan aulasta, mutta toteuttaminen on kesken.3. Liikkuvakoulu-ohjelma ei käytössä.4. Työllisyyden kuntakokeilu –hanke: työttömyyteen liittyvät indikaattorit ovat laskeneet ja työttömien aktivointiaste noussut kokeilun aikana 2021-2024.5. Hyvinvointilähete-hanke ja jatko- hanke 1.1.- 30.6.2022. Positiivisen mielenterveyden mittarin tulokset: Myönteisiä muutoksia tuensaajan toivon lisääntymisenä ja psyykkisen hyvinvoinnin vahvistumisena (Hyvinvointilähete mielen hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistajana (hyvinvointilahete.fi)).6. Liikunta- ja elämäntapaohjaus: Kunnan liikuntapalveluista saatavilla liikuntaneuvontaa. Asiakkaita yksilöohjauksessa noin 20 vuodessa. Lapin hyvinvointialueella käynnissä hanke "Tukea jaksamiseen elintapaohjauksen keinoilla – Ravitsemuksen ja liikunnan edistämisen koordinaatio- ja yhdyspintarakenteen kehittäminen Lapissa".7. Työhyvinvoinnin vahvistaminen. Sairauspäivärahaa saaneiden 25-64- vuotiaiden ja mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden määrät laskeneet vuodesta 2021 vuoteen 2024 (Sotkanet.fi).
2. Yhdenvertaisuus palvelujen saavutettavuudessa	Kunnan eri hallintokunnat, järjestöt, hvv-alue	<ol style="list-style-type: none">1. Kunnan nettisivut päivitetty.2. Paikallis- ja palveluliikenteen järjestäminen: Paikallisliikenteen vuorot liikennöivät ma-pe kouluvuoden ajan. Koulujen loma-aikoina ei ajeta vuoroja. Asiointi- ja palveluliikenne kulkee sovittujen aikataulujen ja reittien mukaan. Vuonna 2023 lisättiin vuoro Luoston suunnasta. Jokainen vuoro kulkee kerran viikossa, Asiointi aika 2h.3. Kaiku-kortti toimintamalli tulossa käyttöön 2026.4. Lapsille ja nuorille maksuttomia taide- ja liikuntaharrastusmahdollisuuksia harrastamisen suomen mallin avustuksella. Kirkonkylällä 9 kerhoa ja sivukylillä 10 kerhoa keväällä -25.5. Kulttuurikasvatuksen opetussuunnitelman käytössä ja uusi päivityksen alla.

2. Hyvinvointierojen kaventaminen ja yhdenvertaisuus

3. Digitaaliset palvelut	Kunnan eri hallintokunnat, järjestöt, hvvalue	<ol style="list-style-type: none">1. Digitukihenkilöitä ei ole koulutettu.2. Liikunta ja kulttuuripalvelut sivukyliin digitaalisesti: koronavuosina tarjottiin digitaalisesti.3. Elämäntapaohjaus ja terveyspalvelut digitaalisesti:<ul style="list-style-type: none">• VASA2-hankkeessa kehitetään digitaalisia palveluita• OmaOlo käytössä• Tarina auttaminen (sisältää nuorille tarkoitettua normaali.fi ja vanhemmille suunnattua enjaksa.fi)• Apua huoliin chat (kaikille)• Hae apua-nappi (kaikille)• Nepsy chat (auttaa neuropsykiatrisiin ja arjen pulmiin liittyvissä kysymyksissä, suunnattu nuorille ja vanhemmille)• Sodankylässä käytössä sähköinen ajanvaraus lastenneuvolaan, äitiysneuvolaan ja rokotuksiin• Lapin hva:n digitaalinen palvelutarjotin tulossa vuonna –25. Se kokoaa yhteen tiedot alueen kuntien, järjestöjen ja hyvinvointialueen hyvinvointia ja terveyttä edistävästä palveluista ja toiminnasta.	
4. Saamenkielen ja kulttuurinmukaiset palvelut	Kunta, hvvalue, saamelaiskäräjät ja järjestöt yhteistyössä	<p>Kielilain mukaiset palvelut: Kaksi pohjoissaamenkielistä kielipesää: Kirkonkylä ja Vuotso. Toiminta vakiintunutta esim. 20 vuotta Vuotsossa. Vuotsossa saamenkielistä perusopetusta ja kielikylpy kirkonkylällä. Samisosterin Birgen Ruovttus Mokta-tupa toimintaa ikäihmisille Vuotsossa keskiviikkoisin ja torstaisin sekä kerran kuussa kokoontuminen Sodankylässä. Saamen kielen lautakunta tehnyt aloitteen kylätyöntekijän toimen perustamisesta Vuotsoon. Saamenkielinen perhekeskuskoordinaattori aloittanut. Uvja tuottaa perustason mielenterveyspalveluita kaikilla saamen kielillä. Pyydä apua napit -pohjois- ja inarinsaameksi. Tavoitteena saamenkielisen palvelupolun kehittäminen.</p>	

2. Hyvinvointierojen kaventaminen ja yhdenvertaisuus

5. Maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen

Kunta, hvv-alue

Pohjois- ja Itä-Lapin työllisyysalue vastaa osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista työnhakijana olevalle maahanmuuttajalle ja kotoutuja-asiakkaalle. Kunta vastaa muiden maahanmuuttajien ja kotoutuja-asiakkaiden palvelutarpeen ja osaamisen arvioinnista kuten nuorten, perhevapailla olevien, työssä käyvien puolisojen ja eläkeläisten. **Arvioinnin pohjalta laaditaan tarvittaessa** kotoutumissuunnitelma sekä ohjataan tarvittaessa REDU:n kotoutumiskoulutukseen ja monikieliseen yhteiskuntaorientaatioon.

3. Osallisuus ja vaikuttaminen

Tavoitteet	Vastuu	Toimenpiteet ja niiden toteutuminen	
1. Osallisuutta edistävät keinot juurtuvat osaksi arkea	1. Kunnan kaikki toimialat, päättäjät, järjestöt, kyläyhdistykset- ja -seurat Hankkeet - Leader Pohjoisin Lappi Ry 2. Hallintopalvelut 3. Kaikki kunnan toimialat 4. Ikäihmisten palvelut Tekninen toimi/ ruokapalvelut	1. Kuntalaisille, järjestöille järjestetään mahdollisuus osallistua palvelujen suunnitteluun ja päätöksentekoon: mm. osallistava budjetointi, strategian laatimiseen osallistaminen, Kylälaakson rivitalot- hanke, Lasten ja nuorten hyvinvointifoorumi, kyläilmeen suunnitteluun osallistaminen (tilaisuudet, kyselyt, kyläkävely), matkailun työpaja 20.9.23, tilaisuus ukrainalaisille 17.8.23, asunoseminaari 30.11.22, muut kyselyt, työpajat ja yleisötilaisuudet. 2. Kunnan osallisuussuunnitelmaa ei ole päivitetty. 3. Työntekijöitä ei ole koulutettu erilaisten osallistavien toimintamallien käyttöön. 4. Ikäihmisten yhteisöllinen ruokailu: Ateriapassilla mahdollista ruokailla Sopukassa, Hannuksenkartanossa ja keskuskeittiöllä. https://www.sodankyla.fi/wp-content/uploads/2022/06/sodankylan-ikaihminen-palveluopas.pdf	
2. Osallistava budjetointi	Kunta ja muut yhteistyötahot	Osallistava budjetointi käytössä.	
3. Kuntalaisten osallisuutta vahvistavat kohtaamispaikat ja osallisuutta edistävät toimintatavat	Kunnan, Järjestökeskuksen, kyläyhdistysten, järjestöjen ja srk:n toimijat	THL:n osallisuuskyselyä ei ole toteutettu. Opinnäytetyönä toteutettiin keväällä 2024 osallisuuskysely. Opinnäytetyön tarkoituksena oli edistää kuntalaisia osallistavaa johtamista ja päätöksentekoa Sodankylän kunnassa. Tavoitteena oli kehittää, pilotoida ja visualisoida kunnan hyvinvointipalveluissapalaute prosessi, joka tukee kuntalaisten osallistumista päätöksentekoon ja palveluiden kehittämiseen. Kuntalaisten osallistaminen kehittäväällä palauteprosessilla - Theseus	

4. Hyvinvointityön rakenteet

Tavoitteet	Vastuu	Toimenpiteet ja niiden toteutuminen	
1. Kunnassa on rakenteet kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseen	Kunta	Rakenteet olemassa: Hyvinvointifoorumi Hyvinvointityöryhmä Hyvinvointipalvelut: hyvinvointipäällikkö ja hyvinvointikoordinaattori Hyvinvointi- ja sivistyslautakunta vastaa ja koordinoi kuntalaisten hyvinvoinnin, ja terveyden ja turvallisuuden edistämisestä.	●
2. Yhteistyö ja edunvalvonta kunnan ja hyvinvointialueen rajapinnalla	Kunta, hva	Paikallisten sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoita nimetty kunnan hytetu-työryhmiin. Yhteistyö sujuvaa perhekeskuksen kanssa mm. kunnasta laaja edustus perhekeskuksen ydinryhmässä. Yhteistyössä työpajoja, kyselyitä, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ja lasten ja nuorten hyvinvointifoorumi.	●
3. Kuntalaiset ja päättäjät saavat tietoa kuntalaisten hyvinvoinnin tilasta	Kunta	1. Uusien valtuutettujen perehdytyskoulutus kunnan hyvinvointityöstä syksyllä -25 2. Laaja valtuustokauden hyvinvointisuunnitelma (kevät 2022) käsitelty toimielimissä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma käsitelty (syksy 2025). 3. Hyvinvointiasiakirjoja ei ole käsittely tarkastusltk:ssa.	●
4. EVA – vaikutusten ennakoarviointi kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavissa Päätöksissä.	Kunnan hallintopalvelut, kaikki kunnan toimialat	Toimintamallia ei ole otettu käyttöön	●

Liite 3. Ohjaavat asiakirjat ja muut hyvinvointiin liittyvät suunnitelmat

- Sodankylän Kuntastrategia
- Sodankylän lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2025–2028
- Sodankylän tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2025–2027
- Esteettömyyssuunnitelma
- Sodankylän kotoutumishjelma
- Sodankylän kulttuurikasvatussuunnitelma
- Sodankylän asunto-ohjelma 2023–2028
- Kylälaakson ikääntyneiden tarpeet huomioiva maankäytön yleissuunnitelma
- Lapin hyvinvointialueen hyvinvointikertomus
- Lappi – koti kaikille: Lapin maahanmuuttostrategia 2030+
- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030 : Valtioneuvoston periaatepäätös
- Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027
- Kansallinen lapsistrategia 2020 – 2030